

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

INSTRUKTIONER FÖR
LÄRDOMSPROV
I GRUNDEXAMEN

Version 2.0

03.03.2011

INNEHÅLL

1	MÅLSÄTTNINGAR MED OCH ANSVAR FÖR LÄRDOMSPROVET	4
2	LÄRDOMSPROVSPROCESSEN	6
2.1	Begynnelseskedet – val av ämne	6
2.2	Planeringsskedet – planering av forskningen eller projektet	6
2.3	Förverkligandet - forskningens/-projektets teori och empiri	7
2.4	Rapporteringsskedet – analys och offentliggörande av resultaten.....	8
2.5	Avslutningsskedet – bedömning av lärdomsprovet och mognadsprovet	10
2.6	Den riksomfattande Thesis-tävlingen	11
2.7	Mogenhetsprovet.....	12
2.8	Publiceringsanvisning	13
3	TILL SLUT	15

FÖRTECKNING ÖVER TABELLER

Tabell 1 Ansvarsfördelningen i anslutning till lärdomsprovet.....	5
Tabell 2 Exempel på ett lärdomsprovs innehållsförteckning.....	8
Tabell 3 Bedömningskriterier.	11

1 MÅLSÄTTNINGAR MED OCH ANSVAR FÖR LÄRDOMSPROVET

Lärdomsprovet är ett forskningsprojekt eller ett annat projekt, som består av att orientera sig i ämnet, att genomföra själva arbetet och att sammanställa en skriftlig rapport. Dessutom ingår i lärdomsprovsprocessen grupphandledning, individuell handledning och deltagande i obligatoriska seminarier. Lärdomsprovet görs i huvudsak individuellt. När uppgiften som helhet och arbetets omfattning så kräver kan arbetet ges åt en arbetsgrupp som består av flera studerande. Också i ett grupparbete måste varje studerandes andel kunna urskiljas och bedömas separat. Alla måste dessutom delta i den offentliga presentationen av lärdomsprovet.

Målsättningen med lärdomsprovet är att uppmuntra studeranden till kritiskt tänkande, kreativitet, problemlösning och utvecklande av det egna arbetet och yrkesområdet. Med sitt lärdomsprov visar studeranden att han eller hon har förmåga att fungera som sakkunnig och förman inom sitt framtida yrkesmässiga kunskapsområde. Han eller hon visar sin förmåga att uppgöra forsknings- eller projektplan, följa tidtabeller, uppehålla kontakter till olika parter, rapportera, självständigt införskaffa information, analysera och behandla införskaffad information och data-material, dokumentera sitt arbete samt att sörja för dokumentens och arbetets språkdräkt och layout. (Se tabell 1).

Om man direkt eller indirekt citerar litteratur eller andra källor måste man alltid ange den ursprungliga källan. Om man citerar ordagrant används citationstecken. Efter varje stycke kommer en källhänvisning ifall inte stycket innehåller skribentens eget resonemang. Varje citerad figur eller tabell bör föra resonemanget vidare, och källan bör anges tydligt. Programmet Urkund används av yrkeshögskolan för att säkra texters ursprung och hindra plagiering. I lärdomsprov tillämpas till alla delar forskningsetiska principer.

I ett lärdomsprov som gjorts i en yrkeshögskola ingår alltid en *teoretisk* granskning av föremålet/ämnet för arbetet samt en *empirisk* tillämpning av det med hjälp av forskningsmässiga medel eller i form av ett projektresultat.

Tabell 1 Ansvarsfördelningen i anslutning till lärdomsprovet

Studera	Handledande lärare	Arbetets uppdragsgivare
<ul style="list-style-type: none"> - innehar tillräckliga kunskapsmässiga, metodologiska m.fl. färdigheter för att göra lärdomsprovet - bär ansvaret för sitt eget lärdomsprov - söker aktivt ämne för sitt lärdomsprov och diskuterar det med handledaren - ansvarar för samarbetet med uppdragsgivaren - undertecknar de avtal som hänför sig till lärdomsprovet och följer de villkor och tillvägagångssätt som avtalats - ansöker vid behov om forskningstillstånd - gör upp forsknings- eller projektplanen, som även innehåller tidtabellen för förverkligandet samt rapporterar regelbundet till handledaren om arbetets framåtskridande - deltar i handledningen och seminarierna samt framför sitt arbete och opponerar en annan studerandes arbete - förverkligar sitt arbete enligt planen och håller kontakt med sin handledare på det sätt och i de skeden av arbetet som överenskommit - framställer forsknings-/ projektrapporten enligt instruktionerna för lärdomsprovet. - sänder lärdomsprovet till granskning i Urkund - skicka den färdiga rapporten till Theseus i elektronisk form samt en pärmförsedd rapport till uppdragsgivaren och en till handledaren. 	<ul style="list-style-type: none"> - handleder inom ramen för de givna resurserna de lärdomsprov som utsetts åt honom/henne. - hjälper och stöder studeranden i sökandet efter lärdomsprovämne - meddelar klart och tydligt åt den studerande som skall handledas när han eller hon är anträffbar för handledning - ansvarar för att det nivåkrav som ställts på lärdomsprovet uppfylls - ordnar de seminarier och andra tillfällen som hör till lärdomsprovprocessen - följer de villkor och tillvägagångssätt som överenskommit i avtal som uppgjorts om utförandet av lärdomsprovet - följer med hur utförandet av lärdomsprovet framskrider samt bedömer lärdomsprovet - skriver bedömningsutlåtandet - gör upp mognadsprovet och sköter arrangemangen kring mognadsprovet - ansvarar för att ge uppgifterna om bedömningen av lärdomsprovet och mognadsprovet som införs i studieregistret - försäkrar sig om att studeranden skickar exemplar av rapporten åt alla vederbörande 	<ul style="list-style-type: none"> - utser en kontaktperson för arbetet - undertecknar i egenskap av den som låter utföra arbetet de avtal som hänför sig till arbetet samt följer de villkor och tillvägagångssätt som avtalats - är vid behov i kontakt med den handledande läraren - tryggar förutsättningarna för utförandet av arbetet

2 LÄRDOMSPROVSPROCESSEN

Det som presenteras i detta kapitel är allmänna principer som hör till de olika skedena i lärdomsprovprocessen. Lärdomsprovprocessen omfattar begynnelse-, planerings-, förverkligande- och rapporteringsskedena.

2.1 Begynnelseskedet – val av ämne

Innan lärdomsprovet påbörjas presterar den studerande de studiehelheter som ger de innehållsmässiga och metodologiska färdigheter som behövs för att utföra lärdomsprovet. Lärdomsprovprocessen startar med val av ämne. Ämnet diskuteras med handledande lärare och med arbetslivets representant när sådan utsetts.

Ett lärdomsprov i en yrkeshögskola är till sin karaktär tillämpad forskning, varav följer att man eftersträvar att ämnet för lärdomsprovet väljs med utgångspunkt i arbetslivet. Målsättningen är att alla lärdomsprov är projekterade och på så sätt betjänar verkliga behov i arbetslivet. Med projekterat arbete menas, att minst ett av följande krav uppfylls:

1. Man ingår avtal med uppdragsgivaren.
2. Uppdragsgivarens namn och handledare har antecknats i lärdomsprovpasset.
3. Ersättning utbetalas för lärdomsprovet.

Förutom den praktiska nyttan och nyttan för arbetslivet inverkar även det eventuella nyhetsvärdet hos lärdomsprovet samt utförarens intresse och motivation för sitt ämne. När yrkeshögskolans representant har godkänt ämnesvalet gör den som skall utföra lärdomsprovet upp en lärdomsprovplan över ämnet.

2.2 Planeringsskedet – planering av forskningen eller projektet

Lärdomsprovet påbörjas med en djupgående orientering i ämnet och uppgörandet av en lärdomsprovplan. Vid orienteringen i ämnet söker man information om vilken forskning om ämnet som bedrivits tidigare, varmed man får en uppfattning

om ämnets betydelse, aktualitet samt nyhets- och tilläggsvärde sett ur uppdragsgivarens och forsknings/projektets synvinkel. I lärdomsprovplanen ger man en bild av arbetets bakgrund, problemet som skall undersökas eller uppgift, syfte och målsättning, centrala begrepp och/eller teori(er), metodologiska lösningar (såsom forskningsansats, datainsamlingsmetod, analysmetoder och/eller sättet hur projektet genomförs och/eller utvecklingsprojektets olika skeden) samt en preliminär tidtabell för hur processen skall framskrida.

Forskningsproblemet som formulerats till en fråga klargör, vilken den grundläggande frågan är, på vilken man söker ett svar eller en lösning. Ur problemet kan man härleda noggrannare frågor/målsättningar, vilka stöder och hjälper vid sökandet av en lösning på problemet. Även i lärdomsprov av projektkaraktär bör det finnas ett tydligt och preciserat praktiskt problem, på vilket man i arbetet söker en lösning.

Studeranden gör upp en lärdomsprovplan/forskningsplan och framför den vid det inledande seminariet eller sänder den till den handledande läraren för granskning och godkännande. Den handledande läraren ger tillstånd att gå över till förverkligandet.

2.3 Förverkligandet - forskningens/-projektets teori och empiri

Forskningsprocessen fortsätter efter det att planen har godkänts med att lärdomsprovets bakgrund och syfte preciseras och teoridelen (den teoretiska referensramen) skrivs. Att sätta sig in i tidigare forskning och projekt samt i för branschen relevant litteratur och teori ger en grund för att i lärdomsprovet noggrannare planera och beskriva det praktiska arbetet. I ett lärdomsprov av forskningskaraktär omfattar planeringen av den empiriska delen (det praktiska genomförandet) målgruppen, forskningsansatsen samt motiveringarna för valen av datainsamlings- och dataanalysmetoder.

Under mellanseminariet framför studeranden forskningens eller projektets teori-bakgrund samt planen för hur den empiriska delen skall förverkligas. Den handle-

dande läraren kan också vid ett handledningsmöte, utan mellanseminarieframförande, ge den studerande lov att förverkliga empiridelen, både när det är fråga om ett forskningsprojekt och när det är fråga om utvecklingsprojekt.

2.4 Rapporteringsskedet – analys och offentliggörande av resultaten

Rapporteringen av ett lärdomsprov omfattar rapportering av både teori- och empiridelen. En riktgivande struktur för lärdomsprovet presenteras i tabell 2 (rubrikerna ändras så att de beskriver arbetets innehåll). Exemplets projekt kan vara t.ex. en planeringsuppgift eller annan expertuppgift, vars målsättning är definierad/känd på förhand. I ett arbete som har karaktären av ett utvecklingsprojekt känner man på förhand till problemet, men målsättningarna för projektet är inte kända ännu i projektets begynnelsekedje. Ett utvecklingsprojekt kan således vara t.ex. att utveckla/definiera ett nytt förfaringssätt.

Tabell 2 Exempel på ett lärdomsprovs innehållsförteckning

Forskning	Projekt	Utvecklingsprojekt
1. Inledning 2. Undersökningens bakgrund, forskningsproblem och syfte 3. Teoretisk referensram 4. Undersökningens metodologi 5. Resultat 6. Slutledningar och reflektioner – resultatanalys – etiska frågeställningar – reliabilitetsanalys Källor Bilagor	1. Inledning 2. Projektets bakgrund och syfte 3. Teoribakgrund 4. Projektets approach och förverkligande 5. Projektets output 6. Slutledningar och reflektioner – bedömning av projektets olika skeden och resursförvaltningen – hur tidtabellen har förverkligats – hur projektets resultat har använts och utvärdering av resultaten – projektets fortsättning och de centrala nya idéerna – slutledningar Källor Bilagor	1. Inledning 2. Behovs- och nulägesanalys 3. Teoribakgrund 4. Beskrivning av utvecklingsprocessen 5. Beskrivning av utvecklingsverksamheten 6. Beskrivning av resultatet av utvecklingsverksamheten 7. Slutledningar och bedömning – reliabilitet – användbarhet – möjligheter till transferens – slutledningar Källor

I undersökningens eller projektets empiriska del dvs. dess praktiska förverkligande framläggs resultaten i ett eget kapitel. Vid offentliggörandet av resultaten bör forskningsetiska och konfidentiella aspekter iakttas, både ur uppdragsgivarens och ur övriga i forskningen deltagandes synvinkel. Av central betydelse vid offentliggörandet är en uppriktig och objektiv resultatanalys och resultatbeskrivning, i vilka det är skäl att fästa uppmärksamhet vid tydligheten i texten och i eventuella åskådliggöranden med hjälp av tabeller och figurer.

Ett lärdomsprov i yrkeshögskolan kan inte sekretessbeläggas, utan varje studeranden måste antingen lagra sitt lärdomsprov i Theseus-systemet (<http://www.theseus.fi>), eller leverera det i bokform till högskolans bibliotek. Utöver detta levererar studeranden åtminstone ett limmat exemplar av sitt lärdomsprov (arkivexemplar) till handledaren och ett till uppdragsgivaren. En bilaga till ett lärdomsprov kan sekretessbeläggas, ifall lärdomsprovet innehåller ur uppdragsgivarens synvinkel sett konfidentiellt material. Lärdomsprovet kan också vara skrivet så att uppdragsgivarens namn inte framkommer.

Lärdomsprovet slutar med kapitlet slutledningar och reflektioner, i vilket bedöms hur undersökningen lyckats ifråga om innehåll (substans) och förverkligande (process). I slutledningarna bedöms betydelsen av undersökningens viktigaste resultat eller projektets viktigaste output samt i vilken omfattning syftet med undersökningen eller projektet har uppnåtts (hur man funnit lösningar på forskningsproblemen). I reflektionerna betonas en ärlig bedömning av sättet att närma sig problemet, lämpligheten hos metoderna och resultatens tillämpbarhet, reliabiliteten samt resultatens och outputens trovärdighet. Till sist framförs eventuella förslag till fortsatt forskning som hänför sig till ämnet.

Studeranden sänder före det slutliga bearbetningsskedet sitt lärdomsprov som e-postbilaga i Word- eller pdf-format till Urkund tillsammans med den adress som handledaren ger, som har formatet xxx.VAMK@analysis.urkund.com. Urkund

analyserar arbetet inom ett dygn och sänder ett e-postmeddelande om granskningen. I den fil som sänds får det inte finnas kopierings- eller andra skydd.

2.5 Avslutningsskedet – bedömning av lärdomsprovet och mognadsprovet

Med den handledande läraren överenskommes tidpunkten för framförandet och utses en opponent till framförandetillfället. Efter att den handledande läraren gett lov att publicera arbetet och den studerande lämnat in lärdomsprovpasset, bedömer den handledande läraren lärdomsprovet. Den lärare som handlett arbetet ansvarar för bedömningen vari han/hon tar i beaktande språklärarens kommentarer samt eventuella uppdragsgivares synpunkter på arbetets nivå och praktiska tillämpbarhet.

Under *den muntliga presentationen* framför studeranden muntligt sitt färdiga lärdomsprov för publik på utbildningsprogrammets språk. Den skriftliga rapporten sänds till handledaren och opponenten två veckor före seminariet. Studerandena fungerar i tur och ordning som opponenter. Opponentens uppgift är att ställa frågor samt att kritiskt och sakligt bedöma både lärdomsprovet och det muntliga framförandet. Syftet är att lyfta fram styrkor och svagheter i arbetet samt opponentens motiverade åsikter om arbetet. Opponenten fyller i blanketten ”Opponeering” och returnerar den till det opponerade arbetets handledare vid framförandetillfället. Framförandeseminarier är offentligt.

Lärdomsprovet bedöms på skalan 1 – 5, och i bedömningen fästs uppmärksamhet vid valet av ämne, hur studeranden behärskat undersöknings- eller projektprocessen, den teoretiska bakgrunden, förverkligandet, resultaten samt rapporteringen. I ett utmärkt (5) lärdomsprov utvecklar ämnet yrkesområdet och är ur dess synvinkel betydande, bildar forskningens eller projektets teori och praktiska förverkligande tillsammans en tydlig och klar, logisk och högklassig helhet. I ett utmärkt lärdomsprov har även arbetets och dess resultatets tillförlitlighet (reliabilitetskravet) samt metodernas lämplighet (validitetskravet) utvärderats. I ett utmärkt lärdoms-

prov av forskningskaraktär har kvalitativa och/eller kvantitativa metoder använts så att man på ett berömvärt sätt har beaktat den kvalitativa och/eller kvantitativa utvärderingen. I ett utmärkt arbete av projekt- e dyl. karaktär har påvisats utmärkt expertkunskap och dessutom har använda metoder och erhållna resultat utvärderats. I bedömningskriterierna har beaktats EQF -kriterierna på nivå 6. Ifall handledaren ger arbetet vitsordet 1 (svag) eller 5 (berömlig) bör arbetet ha en andra granskare. Bedömningskriterierna för lärdomsprov finns i särskild bilaga.

2.6 Den riksomfattande Thesis-tävlingen

Thesis är yrkeshögskolornas riksomfattande lärdomsprovtävling, vars målsättning är att utveckla kvaliteten på lärdomsproven samt stärka lärdomsprovkulturen i yrkeshögskolorna. Tävlingen har dessutom som målsättning att öka kännedomen om examina som presteras i yrkeshögskolor samt föra fram det som är karakteristiskt för dem, bland annat närheten till arbetslivet. (Thesis 2010). Yrkeshögskoleexamens och högre yrkeshögskoleexamens lärdomsprov kan delta i tävlingen.

Tabell 3 Bedömningskriterierna i Thesis-tävlingen.

Kopplingen till yrkespraxis	Metoder som använts i arbetet och resultat som erhållits (forskningsresultat, produkt eller verksamhet)	Rapportering
Utvecklingstrender inom branschen (ämnets aktualitet) Verksamhetsmiljö och –kultur (betydelsen för utvecklandet av yrkespraxisen) Specificerat utvecklingsbehov eller forskningsuppgift Arbetets tillämpbarhet och nyttjandemöjligheter	Arbetets ändamålsenlighet Tillförlitlighet Överskådlighet Innovativitet	Helhetsstrukturens funktionsduglighet (avgränsning, betoning, logisk ; förenlighet med produkten) Kommunikation med målgruppen (kommunikation på expertnivå, textens smidighet) Kritiskhet och analytiskhet Utvecklingen av aktörernas yrkesmässiga kunnande

- Samma kriterier används för yrkeshögskoleexamens och högre yrkeshögskoleexamens lärdomsprov. Lärdomsproven bedöms i relation till respektive examens målsättningar och krav (jmf. t.ex. En nationell referensram för examina och övriga kunskaper, Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:24 samt F352/2003 § 7 och F423/2005 § 7a).

2.7 Mogenhetsprovet

För yrkeshögskoleexamen måste studeranden skriva ett mogenhetsprov inom området för sitt lärdomsprov. I det visar studeranden att han/hon har god kännedom om branschen och färdigheter i det svenska eller finska språket. Yrkeshögskolan beslutar om mogenhetsprovets språk i de fall, att studerandens skolbildningsspråk är något annat än svenska eller finska (F 15.5.2003/352). De engelskspråkiga utbildningsprogrammets studerande vars skolbildningsspråk är svenska eller finska skriver mogenhetsprovet på svenska eller finska, inte på engelska. De engelskspråkiga utbildningsprogrammets studeranden vars skolbildningsspråk är något annat språk än svenska eller finska skriver mogenhetsprovet på engelska.

Studeranden kommer överens med handledaren om skrivandet av mogenhetsprovet efter det att lärdomsprovet har lämnats in för bedömning. Med mogenhetsprovet visar studeranden att han/hon behärskar sitt lärdomsprovs ämnesområde och innehar språkkunskaperna. Mogenhetsprovet skrivs vid ett övervakat provtillfälle utan kompletterande material. Handledaren ger två ämnen, varav skribenten väljer det ena. Ämnet kan vara en färdig rubrik eller så kan den exakta formuleringen av rubriken lämnas som uppgift åt den studerande.

Tre timmar tid har reserverats för att skriva mogenhetsprovet. Texten måste innehålla minst 300 ord (3-4 sidor). Handstilen måste vara sådan att stora och små begynnelsebokstäver samt sammansatta ord framkommer tydligt. Mellan varje stycke skall en rad lämnas tom. Personer med läs- och skrivsvårigheter har rätt till specialarrangemang, förutsatt att specialistutlåtande om läs- och skrivsvårigheter uppvisas.

Mogenhetsprovet granskas av lärdomsprovets handledare och språkgranskaren. Mogenhetsprovet bedöms på skalan utförd/underkänd.

Ett godkänt mogenhetsprov (esse)

- behandlar ämnet i enlighet med den givna uppgiften eller rubriken
- koncentrerar sig kring faktorer som är väsentliga ur uppgiftens synvinkel
- är till sin struktur logiskt och sammanhängande
- har en struktur och styckeindelning som specificerar innehållet
- är ifråga om motiveringarna hållbart
- är ifråga om språket smidigt och klanderfritt

Ett mogenhetsprov kan underkännas om det finns stora och återkommande brister eller fel i innehållet, språkdräkten och/eller layouten. Studeranden kan anmäla sig till ett nytt prov efter att ha bekantat sig med det granskade mogenhetsprovet och fått tilläggshandledning. Om mogenhetsprovets språk ges en anteckning i examensbetyget.

2.8 Publiceringsanvisning

När handledaren godkänt lärdomsprovrapportens slutliga version, bör studeranden

1. I första hand spara sitt arbete i Theseus -biblioteket i pdf-format innan anmälan om examensbetyg görs. Lärdomsprovet kan ändras till pdf-format i textbehandlingsprogrammet med Spara som... (Save as) genom att välja formatet pdf. Arbetet sparas på adressen www.theseus.fi. Där frågas bl.a. om upphovsmannen vill att verket skall behandlas som en bok (alla rättigheter förbehålles upphovsmannen) eller om upphovsmannen ger rätt att använda verket utan att man frågar lova av honom/henne (Creative commons lisenssi). Även den e-postadress till vilken uppgifterna om att arbetet sparats skall sändas, samt upphovsmannens studerandenummer och lösenord skall inmatas. Man kan spara omfattande bilagor separat. Arbetet syns

inte genast i Theseus, utan bibliotekets personal granskar de uppgifter som getts och publicerar arbetet i Theseus. Om arbetet har flera upphovsmän sparar en av upphovsmännen arbetet i Theseus. Mera instruktioner fås från <http://www.theseus.fi/ohjeet.html>. Studeranden lämnar in åtminstone ett limmat exemplar av arbetet till handledaren som för det till studiebyrån för arkivering.

2. Om studeranden inte ger tillåtelse till publicering i Theseus, lämnar han eller hon på egen bekostnad in ett exemplar i hårda pärmar samt i två limmade exemplar till handledaren. Exemplet med hårda pärmar förs till biblioteket och ett limmat arkiveras och ett limmat exemplar blir hos handledaren. Dessutom bör abstraktet sändas till handledaren i elektronisk form för vidarebefordran till biblioteket. Exemplet med hårda pärmar kan studeranden beställa t.ex. från Smedsby Bokfix (Dollisbackvägen 13, 65610 Korsholm, Tel. (06) 3222 164, kerstin.lund@netikka.fi).

Publiceringen av lärdomsprovet är en förutsättning för att kunna erhålla examen. Det färdiga lärdomsprovet bör innehålla allt det material som behövs för att bedöma lärdomsprovets målsättningar, tillförlitlighet ifråga om processen, slutledningarna samt deras tillämpbarhet i andra sammanhang. Ifall arbetet är verk av engångskaraktär, ett uppförande eller en utställning, bör det dokumenteras med bildexempel så, att man får en klar uppfattning om arbetet utan att ha sett uppförandet eller utställningen.

3 TILL SLUT

Yrkehögskolans lärdomsprov och lärdomsprovsinstruktionerna utvecklas kontinuerligt. Tanken är att varje grupp av studeranden följer de instruktioner som är i kraft när lärdomsprovprocessen påbörjas. Utöver dessa instruktioner bör studeranden sätta sig in i litteratur som behandlar utförande av lärdomsprov samt litteratur om metoder som är av betydelse för det egna arbetet.

Vid behov uppdateras dessa instruktioner och månaden för uppdateringen anges på instruktionernas pärmbblad. Studerandena ombeds att ge förbättringsförslag som berör instruktionerna till sin handledare. Handledarna ombeds att förmedla utvecklingsförslagen till ordföranden för lärdomsprovarbetsgruppen för uppdatering av instruktionerna.